

Raqamli huquq va LegalTech. ✧ Axborotlashtirish sohasida davlat siyosati

Dars rejasi

01.

Axborot, axborot texnologiyalari
va axborot tizimi tushunchalari

02.

Huquqiy faoliyatda
AKTning o'рни. LegalTech
tushunchasi va turlari.

03.

"Raqamli O'zbekiston — 2030"
strategiyasi.

04.

LegalTech vositalari
xaritasini tuzish.

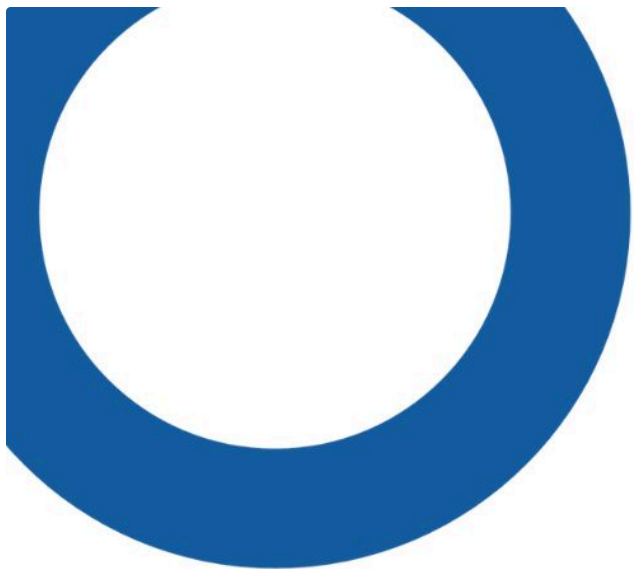
Fanning maqsadi:

Fanning maqsadi:

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari fanining asosiy maqsadi – talabalarga zamonaviy axborot va kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) haqida umumiy bilim berish, ularni hayotda, ta'limda va kasbiy faoliyatda samarali qo'llash ko'nikmalarini shakllantirishdir.

Bu fan orqali talabalar:

- kompyuter va raqamli texnologiyalar asoslarini o'zlashtiradi;
- axborotni qabul qilish, saqlash, uzatish va qayta ishlash usullarini o'rganadi;
- zamonaviy dasturiy vositalardan foydalanishni o'rganadi;
- internet, elektron pochta, bulutli texnologiyalar, ma'lumotlar bazasi va boshqa AKT vositalaridan xavfsiz foydalanish madaniyatiga ega bo'ladilar.

Fanning Predmeti:

Fanning predmeti:

Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari fanining predmeti – **axborot bilan ishlash usullari, kompyuter va telekommunikatsiya texnologiyalari, dasturiy vositalar hamda ularning jamiyatdagi, ta'limdagi va ishlab chiqarishdagi amaliy qo'llanilishi.**

Predmet AKT vositalarining:

- nazariy asoslari (axborot, algoritmlar, kodlash, shifrlash);
- texnik vositalar (kompyuter qurilmalari, tarmoq texnologiyalari);
- dasturiy ta'minot (operatsion tizimlar, ofis dasturlari, taqdimotlar, elektron jadvallar);
- axborot xavfsizligi va axloqiy me'yorlari;
- AKT vositalari orqali samarali ishlash amaliyotini o'z ichiga oladi.

Axborot haqida tushuncha. “Axborot” soʻzi (information) lotincha soʻzdan olingan boʻlib, biron–bir voqea, hodisa, jarayon yoki faoliyat haqida xabar qilish maʼnosini bildiradi. Axborot tushunchasi real voqealikning amaliy holatini toʻla mazmunda aks ettirishdan iboratdir.

Haqqoniylik

Ishonchlilik

Dolzarblik

**Axborotning
xossalari**

Aniqlilik

Tushunarlilik

To'liqlilik

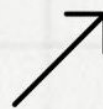
Kimningdir fikriga bog'liq bo'lmagan axborot– **haqqoniy** axborot hisoblanadi

Haqiqiy jarayonga mos bo'lgan axborot **ishonchli** hisoblanadi

Axborot **dolzarb** hisoblanadi, qachonki axborot o'sha vaqt uchun qimmatli bo'lsa

Axborotning xossalari

Axborot **aniq** deyiladi – agarda u haqiqiy jarayon ko'rsatkichlariga eng yaqin bo'lsa

Axborot **tushunarli** bo'ladi, qachonki qabul qiluvchi tushunadigan tilda ifodalansa

Qarorlar qabul qilish uchun yetarli hajmdagi ma'lumotlardan tarkib topgan axborotlar **to'liq** axborot deyiladi

AKT ni rivojlantirishning huquqiy asoslari

- 11.12.2003 yil yilda ilk bor «AXBOROTLASHTIRISH TO'G'RISIDA»gi qonun qabul qilindi va shu asosda barcha sohalarda, shu jumladan oliy ta'limda ham kompyuterlashtirish jarayonlariga keng yo'l ochildi va imkoniyatlar yaratildi.
- 21.11.2018yilda PQ-4024-son bilan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Axborot texnologiyalari va kommunikatsiyalarining joriy etilishini nazorat qilish, ularni himoya qilish tizimini takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida" gi qarorni imzoladi.

AKTning roli va ahamiyati

Axborot-kommunikatsiya
texnologiyalarini
tatbiq etish

Axoli yashash darajasini oshirish

Barqaror iqtisodiy o'sish

Ish o'rinlarini ko'paytirish

Investitsiyalarni jalb qilish

Iqtisodni rivojlantirish

AKT evolyutsiyasini tushunish

01

Analog Davri

Telefon va radio kabi dastlabki aloqa texnologiyalari analog signallarga tayangan

02

Raqamli Revolutsiya

Raqamli texnologiyalarga, shu jumladan kompyuterlar va internetga o'tish ma'lumotlarni samaraliroq qayta ishlash va uzatish imkonini yaratdi

03

Konvergenitsiya Davri

Uzluksiz aloqa va axborot almashish imkonini beradigan turli raqamli qurilmalar va platformalarning integratsiyasi

EHM avlodlari

I avlod (1945–1956) kompyuterlari elementlar bazalari elektron lampalar ekanligi bilan xarakterlanadi. Bu avlod mashinalari katta zallarni egallagani holda, yuzlab kilovatt elektr energiya sarf qilar va tonnalab og'irlikka ega hamda sekundiga 1–2 ming amal bajarar, xotirasining hajmi 1–2 ming so'zni (ma'lumotni) saqlashga qodir edi. Bu avlod mashinalariga "Ural-1", "Ural-2", "BESM-1", "BESM-2", "M-1", "M-2", "M-20" kabi mashinalarni misol qilib keltirish mumkin.

Ural-1, Ural-2

BESM-6

II avlod (1957–1968) kompyuterlari elementlar bazalari tranzistorlaridan iborat edi, tezkorligi **sekundiga 10–20 ming amal** bajarish, xotirasining hajmi **4–8 ming soʻzni** saqlashga qodiredi. Ikkinchi avlod hisoblash mashinalari hisoblash ishidan tashqari **ishlab chiqarish jarayonlarini boshqarish, iqtisodiy masalalarni yechish, harflar bilan ishlay olish** “qobiliyati”ga ham ega boʻldi. Bu avlod mashinalariga “BESM–3”, “BESM–4”, “Ural–16”, “Minsk–22”, “IBM–608”, “BESM–6”ni misol qilib keltirish mumkin.

AKTning asosiy tarkibiy qismlari

Hardware

Ma'lumotlarni saqlash, qayta ishlash va uzatish imkonini beruvchi kompyuterlar, smartfonlar va tarmoq uskunalari kabi jismoniy qurilmalar.

Networks

Qurilmalar va foydalanuvchilar o'rtasida ma'lumot va ma'lumot almashish imkonini beruvchi aloqa tizimlari, shu jumladan Internet.

Software

Raqamli qurilmalarning funktsional faoliyatini boshqaruvchi va AKTdan foydalanishni osonlashtiradigan dasturlar va ilovalar.

Data

AKT tomonidan to'plangan, saqlanadigan va qayta ishlanadigan ma'lumotlar raqamli texnologiyalar uchun asos bo'ladi.

Raqamli huquq nima?

Raqamli huquq — raqamli texnologiyalar yaratadigan ijtimoiy munosabatlarni tartibga soluvchi normalar majmui va huquqshunoslikning yangi kompleks yo'nalishi. U bir vaqtning o'zida ikki savolga javob beradi: texnologiyani huquq qanday tartibga soladi va huquqning o'zi texnologiya yordamida qanday o'zgaradi.

Qatlam	Asosiy savol	Misollar
Texnologiya huquqi (Law of Tech)	Raqamli munosabatlar qanday tartibga solinadi?	Shaxsga doir ma'lumotlar, elektron tijorat, kiberxavfsizlik, sun'iy intellekt, kriptovalyutalar
Huquq texnologiyasi (Tech for Law, LegalTech)	Yurist, sud va davlat ishini texnologiya qanday o'zgartiradi?	Elektron sud, huquqiy ma'lumotlar bazalari, shartnomalarni avtomatik tahlil qilish, onlayn nizolarni hal qilish

Raqamli huquqning predmeti — axborotni yaratish, yig'ish, qayta ishlash, saqlash, tarqatish va himoya qilish bilan bog'liq munosabatlar, shuningdek raqamli muhitda yuzaga keladigan mulkiy va nomulkiy munosabatlar.

Nega bu muhim? Bugungi yurist uchun uchta o'zgarish sezilarli:

- **Mijoz o'zgardi.** Tadbirkorlar marketplace, ilova va onlayn to'lovlar bilan ishlaydi; ularning nizolari endi raqamli dalillarga tayanadi.
- **Davlat o'zgardi.** Sud, notariat, ro'yxatdan o'tkazish va davlat xizmatlari elektron shaklga o'tmoqda.
- **Yuristning mehnati o'zgardi.** Hujjat qidirish, shartnoma loyihasi va dastlabki tahlilni sun'iy intellekt bajara boshladi; yuristdan esa natijani tekshirish va javobgarlikni o'z zimmasiga olish talab etiladi.

Sizningcha, 10 yildan so'ng yurist ishining qaysi qismi avtomatlashadi, qaysi qismi esa albatta inson zimmasida qoladi?

Axborotlashtirish sohasida davlat siyosati

O'zbekistonda axborotlashtirish siyosatining asosiy qonuni — 2003-yil 11-dekabrda 560-II-son ["Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonun](#). Uning 4-moddasiga ko'ra, davlat siyosati zamonaviy jahon tamoyillarini hisobga olgan holda **milliy axborot tizimini yaratishga** qaratilgan.

Davlat siyosatining asosiy yo'nalishlari (4-modda):

1. Har kimning axborotni erkin olish va tarqatish huquqini amalga oshirish.
2. Davlat, tarmoq, hududiy hamda yuridik va jismoniy shaxslar axborot tizimlari asosida yagona axborot makonini yaratish.
3. Xalqaro tarmoqlar va Internetdan erkin foydalanish uchun sharoit yaratish.
4. Davlat axborot resurslarini shakllantirish va axborot tizimlarining o'zaro moslashuvini ta'minlash.
5. Axborot texnologiyalari vositalarini ishlab chiqarish va AT bozorini shakllantirish.
6. Sun'iy intellektni joriy etish uchun huquqiy, texnologik va iqtisodiy asoslarni belgilash (2026-yil 21-yanvardagi O'RQ-1115-son Qonun bilan qo'shilgan).
7. Dasturiy mahsulotlar ishlab chiqarishni rag'batlantirish, tadbirkorlik va investitsiyalarni qo'llab-quvvatlash.
8. Kadrlar tayyorlash va ilmiy tadqiqotlarni rag'batlantirish.

Kim tartibga soladi? Qonunning 5–6-moddalariga ko'ra, sohani Vazirlar Mahkamasi va maxsus vakolatli organ tartibga soladi. Bugun bu vazifani O'zbekiston Respublikasi Raqamli texnologiyalar vazirligi bajaradi. Kiberxavfsizlik sohasida vakolatli organ — Davlat xavfsizlik xizmati.

Sohaning asosiy normativ bazasi

Hujjat	Yil	Yuristga nima uchun muhim
"Axborotlashtirish to'g'risida"gi Qonun (560-II)	2003, oxirgi tahrir 2026	Axborot, axborot tizimi, axborot resursi tushunchalari; Aldan foydalanish qoidalari
"Elektron hujjat aylanishi to'g'risida"gi Qonun	2004	Elektron hujjatning yuridik kuchi
"Elektron raqamli imzo to'g'risida"gi Qonun	yangi tahrir	ERI qog'oz imzoga tenglashtiriladi
"Elektron tijorat to'g'risida"gi Qonun	yangi tahrir	Onlayn bitimlar, marketplace'lar
"Shaxsga doir ma'lumotlar to'g'risida"gi Qonun	2019	Ma'lumotlarni yig'ish, saqlash, lokalizatsiya
"Kiberxavfsizlik to'g'risida"gi Qonun	2022	Kritik axborot infratuzilmasini himoya qilish
"Raqamli O'zbekiston — 2030" strategiyasi (PF-6079)	2020, yangilangan 2026	Raqamlashtirishning strategik maqsadlari
Sun'iy intellektni 2030-yilgacha rivojlantirish strategiyasi (PQ-358)	2024	AI siyosati va maqsadlari

2026-YILDAGI MUHIM YANGILIK: SUN'IY INTELLEKT QONUNDA

O'ZBEKISTON
RESPUBLIKASI
QONUNI

2026-YIL
21-YANVAR
O'RQ-1115-SON
QONUN

7¹-MODDA:
AI va Inson huquqlari
Zarar yetkazmaslik
majburiyati

12¹-MODDA:
Ma'lumotlar daxlsizligi
⚠ Deepfake va qonunga
xilof ishlov berish
taqiqlanadi

INSON
QADR-
QIMMATI

AI

UCHTA TAYANCH TUSHUNCHA

Bir-birining ichiga joylashgan tizim

AXBOROT TIZIMLARI

Yagona raqamli muhit va foydalanuvchilar

AXBOROT TEXNOLOGIYALARI

Qayta ishlash va uzatish vositalari

AXBOROT — XOM ASHYO

Birlamchi ma'lumotlar va faktlar

Huquqiy faoliyatda AKTning o'rni

Kasb / soha	AKT nima qiladi	O'zbekistondagi misol
Sudya va sud apparati	Elektron ish yuritish, masofaviy majlis, qaror loyihasini tayyorlash, sud xarajatlarini hisoblash	E-SUD tizimi, my.sud.uz portali, "Raqamli sud" konsepsiyasi
Advokat	Da'vo arizasini onlayn yuborish, ish materiallari bilan masofadan tanishish, qonunchilik va sud amaliyotini qidirish	my.sud.uz, lex.uz
Prokuror va tergovchi	Elektron jinoyat ishi, tergov va sud tizimlari o'rtasida ma'lumot almashinuvi, raqamli dalillar ekspertizasi	Tergov organlari va sud axborot tizimlari integratsiyasi
Notarius	Elektron reyestr, masofaviy	Notariat axborot tizimi

"Raqamli sud" konsepsiyasi

2025-yil 21-avgustda Prezident [sudlar faoliyatiga sun'iy intellektni joriy etish to'g'risidagi Farmon](#)ni (PF-140) imzoladi. Uning asosiy qoidalari:

- da'vo arizalari sudga elektron shaklda yuboriladi;
- sud hujjatlari loyihalari avtomatik shakllantiriladi;
- 2025–2027-yillar uchun sud tizimini raqamlashtirish dasturi tasdiqlandi;
- [2025-yil oxirigacha Toshkentda "Raqamli sud" tajriba sifatida joriy etiladi](#), so'ng 2026–2027-yillarda butun respublikaga tarqatiladi;
- AI yordamida sud xarajatlari va ishning taxminiy natijasi oldindan hisoblanadi;
- 2026-yildan [my.sud.uz](#) portalida AI asosidagi virtual maslahatchi ishlaydi.

Foyda va xavflar

Foyda	Xavf
Sudga murojaat tezlashadi va arzonlashadi	AI xatosi ("gallyutsinatsiya") qarorga o'tib ketishi
Qog'ozbozlik va korrupsiya xavfi kamayadi	"Avtomatlashtirish xolisligi": inson AI xulosasini tekshirmasdan qabul qiladi
Sud amaliyoti bir xillashadi	Algoritm shaffof emasligi, qarorni tushuntirib bo'lmasligi
Masofadagi hududlar uchun odil sudlov ochiq bo'ladi	Kiberhujum va shaxsga doir ma'lumotlar sizib chiqishi